



■ Nigar Pirimova
teatrşünas

Bu günlərdə Dövlət Gənc Tamaşaçıları Teatrı İran İslam Respublikasında keçirilən Fəcr festivalından dönüb. "Bir səbət tənhalıq" tamaşası ilə ərdebilli seyrcilərin üreyini fəth edən Əməkdar artist Güşvər Şərifova və Anar Seyfullayevin oyunundan, festivalda baş verənlərdən hali olmaq üçün tamaşanın rejissoru Nofəl Vəliyevlə söhbətləşdik. Beləliklə, Azərbaycan Dövlət Gənc Tamaşaçıları Teatrının aktyoru, Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetinin müəllimi, Əməkdar artist Nofəl Vəliyevlə müsahibəni diqqətinizə təqdim edirik.

-Fəcr festivalından yenidən qayıtmısınız. Zəhmət olmasa, dəvətiniz, orada baş verənlər barəsində məlumat verərdiniz.

-Daha dəqiq desək, bu festival çərçivəsində keçirilən "Ustam" bölümündən qayıtmışdıq. Səfərimizin öz tarixçəsi var. Biz hələ Kamera Teatrında işləyirdik. Bu pyesin müəllifi Məcid Vahidzadə ilə İran festivallarından tanışlığımız var idi. Bir dəfə Bakıda "Boş məkənin dolğunluğu" adlı festival keçirildi. Məcid də festivalla bağlı Bakıya gəlmişdi. Festival vaxtı bir gün şam süfrəsi arxasında Məcid bu pyesi dedi və mən yazdım. 2013-cü ildə Gənc Tamaşaçıları Teatrının kiçik səhnəsində rejissor kimi ilk işimi hazırlamaq istərkən həmin pyesə müraciət etdim. Daha sonra Eksperimental Tamaşalar

maşa gətirmişdilər. Mövzu belə idi ki, 25 ildən sonra yaşadığı şəhərə qayıdan qadın orada uşaqlığını xatırlayır. Bu hadisələri qadın danışarkən, bir tərəfdə ekran işləyirdi. Işıq proyektoru kimi monitorun qarşısında başqa texniki adamlar balaca kuklalarla hadisələri canlandırır və beləcə, işıq vasitəsilə onlar böyük, canlı adamları xatırladırdı. Qadın müharibənin törətdiyi fəsadlardan danışdı. Danışdı ki, axtardığı küçəni tapa bilmir, bəzi yerlər uçub, bəziləri dəyişilib. Bir təsirli məqam da vardı, qadın uşaq vaxtı dəcəl olan bir oğlanı axtarır, ancaq küçəyə həmin oğlanın adının verildiyini görəndə anlayır ki, o şəhid olub. Kollektivin mövzuya yanaşmasını çox bəyəndim. Digər tamaşa isə Mazandarandan gələn kollektivin tamaşası idi. Türkmən xalqının tarixi keçmişinə həsr olunmuş ağır dramatik tamaşa saat yarım qədər davam etdi.

-Festival ərzində özünüz üçün nələri öyrəndiniz, nəyi kəşf etdiniz?

-Bilirsiniz, mən nəyi kəşf etdim? Birincisi, orada teatr rəhbərləri mənə ustad dərsləri keçməyi xahiş etdilər. Mən də Stanislavski sistemi haqqında və səhnədə doğruluq hissəsinə inam, etüd metodu haqqında danışdım və məşğələlər apardım. Bir şeyi kəşf etdim və inandım ki, səhnədəki real oyunu heç nə əvəz etmir. Əgər səhnədə həyatdakına yaxın oyun qura bilir-



edirəm.

- Hansı əsərləri fikrinizdə tutmuşunuz?

-Var, bir neçə əsər fikirləşmişəm. Ancaq adlarını bildirməyəcəyəm, sirt qalsın. Hansı variant olsa, onsuz da biləcəksiniz.

- Nofəl müəllim, bayaq Türkiyədə işlədiyiniz dövrü xatırladınız. Orada vəziyyət necə idi. Bakıdakı tələbələrle nə fərqləri var?

- Yeri gəlmişkən, orada quruluş verdiyim tamaşa beşinci mövsümdür ki, repertuardadır. Adətən, tamaşalar bir mövsüm oynanılır. "Gec kalanlar" adlı iki saat davam edən bir tamaşa-

- Ancaq bildiyim qədər qızınız səhnəyə çıxıb...

-Qızım təkə "Müsyö Jordan və Dərviş Məstəli şah" tamaşasında oynayıb. Əslində, bu rol mənə ona verməmişdim. Belə oldu ki, Şərəfnisə obrazını oynayan tələbəm ərə getdi, sonra ana olmağa hazırlaşdı, mən də onu əziyyətə salmaq istəmədim. Qızım bu rol mənə istəyəndə əvvəl razılaşmadım. Ancaq o, bir aya qədər mənə evdə rahat buraxmadı, axırda razılaşdım, lakin onunla işləmədim. O, rolunu tamamilən özünü hazırladı, sonra iki dəfə uşaqlarla məşq etdi və alındı. Uşaq vaxtı filmlərə çəkilib, teatr işə ele

Nofəl Vəliyev: "Özümü rejissor kimi sınamaq istəyirəm..."



Festivalında, Türkiyədə keçirilən festivalda və bir neçə başqa festivallarda həmin tamaşa ilə çıxışlarımız oldu. Bu dəfə isə dəvətimiz də, ora getməyimiz də tamamilə ərdebilli dostların sayəsində baş tutdu. Məcid bir il bundan öncə dünyasını dəyişdi. Dostları çox istəyirdilər ki, bu tamaşa Ərdəbilə oynansın. Yeni, təklif onlar tərəfdən oldu. Məndən bəzi görüntülər, şəkillər istədilər. Tamaşanı festivalın proqramına saldılar, bizə dəvət məktubu göndərildi və bu festivalda iştirak etdik.

-Tamaşa necə qarşılandı?

-Tərifləmək kimi olmasın, ancaq hələ elə bir hal olmayıb ki, biz harasa gedək və tamaşamız yaxşı qarşılanmasın. Tamaşamız, həqiqətən, çox yaxşı qarşılandı. İki gün oynadıq, ikisində də zal dolu idi. Tamaşaçıların reaksiyaları da gözəl oldu. Bir tərəfdən güldürüldərsə, digər tərəfdən ağlayırdılar. Musiqi tərtibatını, işıq həllini və səhnə tərtibatını da çox bəyəndilər. İkinci tamaşamızdan sonra mənimlə yox (gülür), aktyorlarımız Güşvər xanım və Anar Seyfullayevlə şəkil çəkdirdilər, müsahibə alırdılar. Festivalın sonunda diplomlarla təltif edildik. Mən də çox şad oldum ki, Azərbaycanı layiqincə təmsil edə bildik.

- Yəqin ki, festivala başqa ölkələrdən də tamaşalar qatılmışdı?

-Başqa ölkələr olmasa da, proqramda xeyli tamaşa vardı. Proqramı İran teatrlarının tamaşaları təşkil edirdi. Bizə ancaq Mazandarandan və Tehrandan gəlmiş kollektivlərin tamaşalarını izləmək nəsib oldu. Tehrandan çox maraqlı quruluşa malik bir ta-

sənsə, Bakıda qurduğunuz tamaşa İranın Ərdəbil şəhərində də baxılacaq. Bir daha Güşvər xanıma və Anar Seyfullayevə peşəkər ifaya görə dərin təşəkkürümü bildirirəm. Güşvər xanım tamaşanın əvvəlində 30 dəqiqə tək oynayıb, sonradan Anar oyuna qoşulur. Həmin yarım saat içərisində biz bütün oyunu ünsiyyət üzərində qurmuşuq. Mono tamaşalarda tamaşaçı zalı ilə danışmağı sevmirəm. Hesab edirəm ki, bu asan yoldur. Mütləqdür ki, xəyali də olsa, obyekt olsun. Bir daha əmin oldum ki, realist məktəb ən çətin və ən ləzzətli sidir.

-Az öncə qeyd etdiniz ki, orada ustad dərsləri keçdiniz. Sizcə, Stanislavski sistemi onlar üçün yeni idi, yoxsa artıq tanış bir mövzu idi?

-Yeni olanlar da var idi, bunu bədhətən edib, amma nə etdiklərini bilməyənlər də var idi. Fərqli auditoriya idi. Onlarla əməli təhlil və etüd formasını işlədim, ən əsası, əməl anlayışını başa saldım. Düzdür, bilmirlər deməyəcəm. Ancaq bizdə əməl deyilən bir şeyi insanlar düz anırlar. Əməllə hərəkəti çox zaman qarışdırırlar. Əməl məhz daxili təbatdır.

-Hazırda teatrdə vəziyyət necədir? Hansı yeniliklər var?

-Vəziyyətim belədir ki, özümü rejissor kimi böyük səhnədə sınamaq istəyirəm. Rəhbərliklə danışdığımız gedir. Variantları müzakirə edirik. Düzünə qalsa, böyük səhnədə rejissor kimi özümü çoxdan sınaşam və tədiq də etmişəm. İstərsə Universitetdə, istərsə Türkiyədə. İndi bizim teatrın böyük səhnəsində iş görmək istəyirəm. Bunun üçün özümü hazır hiss

dir. Fərq ondadır ki, orda texnika və psixotexnika ilə bağlı aktyorlarda hər hansı problem yoxdur. Mahnı oxumağı, rəqs etməyi bacarmayan aktyor yoxdur. Qısacası, bacarmıram deyər bir söz yoxdur, "hocam, yaparım" deyilir. Tamaşada elə bir rəqs etdilər ki, seyrcilər ağladılar. Orda kitab çox oxuyurlar. Aktyorsansa, mütləq kitab oxumalısan. Bizim ən böyük problemimiz budur.

-Gənc Tamaşaçıları Teatrına yeni direktor təyin olundu. Hansısa dəyişikliklər baş veribmi?

-Bəli, yeniliklər var. Teatrımızın yubileyi keçirildi, aktyorlarımız ad aldılar. Foyemizdə, içəridə yeniliklər edilir. Daima inkişaf edirik, yenilənirik. Ümid edirik, daha da yaxşıya doğru gedəcəyik.

-Universitetdə dərs deyirsiniz və tələbələrinizə hər zaman valideyn qayğısı ilə yanaşırsınız. Ancaq nədənsə paylaşımlarınızdan da hiss olunur ki, bundan öncəki kursunuz üçün darıxırsınız.

-Əvvəla, deyim ki, fərq qoymuram, sadəcə o kursla işlərimiz çox oldu. Bunlar hələ birinci kursdur, yavaş-yavaş böyüyürlər. Keçən il mənimlə dəhşətli hal baş verdi. Hətta, bir müddət müalicə də olundum. İyunun 30-u və iyulun 1-i "Hamlet" tamaşası ilə dövlət imtahanı verdik. Birdən-birə böyük boşluq oldu. Həmin uşaqlara çox öyrəşmişdim. Səhər 9-dan axşam 6-ya qədər onlarla işləyirdik. Amma mənə dərs oldu ki, bu qədər sevmək olmaz, sonra ayrılmaq çətindir. İnanın, otaqlara girə bilmirdim universitetdə. Evdə mənə bir aya qədər toxunmadılar ki, özümə gəlim. Sonradan bu uşaqlar gəldi, yavaş-yavaş alışmağa başladım. Rejissor işinin ən çətin tərəfi odur ki, aktyora aşıq olursan, ona bağlanırsan, sonra onu paylaşa bilmirsən, ondan ayrılı bilmirsən. Hazırda həmin kursdan olan Hilal Dəmirov magistraturada oxuyur və onunla mono tamaşa üzərində çalışırıq.

Mənim kursumda oxumaq çox çətindir, yeni aktyor olmaq istəyirsənsə, əməli-başlı əziyyət çəkməlisən. İndiki kursumdan iki nəfər çıxmaq üçün mənə icazə alıb. Çünki səhərdən axşama qədər məşq etmək lazım gəlir. Teatrın çətinliyini bilirəm deyər, övladımı qoymadım getsin bu sənətin arxasında.



bir yerdir ki, bir dəfə onun qoxusunu aldınsa, ayrılı bilməyəcəksən. Teatr ağır sənətdir, ona görə istəmədim ki, gələcəkdə çox əziyyət çəksin. Bu obraz da icazə verməkdə əsas məqsədim o idi ki, qoy, arzusu üreyində qalmasın. Ağıl varsa, başa düşməlidir ki, mən onu nədən qoruyuram. Teatr çox qəliz strukturdur. Həm də, özünün gözəl sahəsi var, hazırda Pedaqoji Universitetdə filologiyayı oxuyur, qrammatikanı yaxşı bilir, ən əsası, kitab oxumağı çox sevdi. Bu gün tələbələrin ən böyük problemidir kitab oxumaq. Gələcəyin savadlı bir müəlliməsi ola bilər. Niyə də olmasın. Qıza yaraşan ən gözəl, ən şərəfli sənətdir.

-Bir rejissor kimi qızınızın istedadını necə qiymətləndirirsiniz?

-Cavab versəm, sonra oxusa, problem olar (gülürük). Qızım istedadsız olsaydı, mən onu bir tamaşaya da buraxmazdım. Keçən kursumla biz bir aya yaxın tura çıxdıq. Moskva-Moldova və Türkiyə. Moldavadakı çıxışımızdan sonra Teatr İnstitutunun müəlliməsi qızımın sənətini, harda oxuduğunu soruşmuş və mənim qızım olduğunu bilmədən onun istedadını xüsusi vurğulamışdı. Qızım da gətirmişdi ki, gəlin, müəllimimin yanında deyən bu sözləri. Aktyor uşaqları nadir halda istedadsız ola bilər. Universitetimizdə nə qədər tanınmış aktyorların uşaqları oxuyur, hamısı da istedadlı. Məsələn, Nicat Kazımovun oğlu Mirsənan. Qorxmaz Əlilinin oğlu Məmməd, Çingiz Əhmədovun oğlu İbrahim. Vidadi Həsənovun qızları oxuyurdular, çox istedadlı qızlar idi. Güşvər xanımın oğlu Asiman da universitetimizdə rejissor təhsili alır. Çox istedadlı oğlandır və şərait olsa, Azərbaycanın ən böyük rejissorlarından olacaq.